

УДК338.487

**Михайло Газуда,
к.е.н., доцент, кафедра економіки підприємства,
Віталій Ерфан,
к.е.н., доцент кафедри міжнародного бізнесу,
менеджменту та логістики,
ДВНЗ "Ужгородський національний університет"
Сергій Газуда,
викладач кафедри фінансів та економіки
Карпатський університет імені Августина Волошина
м. Ужгород**

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ З НАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Забезпечення збалансованого розвитку рекреаційно-туристичної сфери визнано однією з п'яти стратегічних цілей Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. та Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 р. Формування і розвиток рекреаційно-туристичної господарської системи є пріоритетними в соціально-економічному поступі Закарпатської області. У регіоні розвинуті всі види рекреаційної діяльності: від санаторно-курортного лікування до відпочинку і різних видів туризму. Мережа туристично-рекреаційних закладів області налічує понад 170 об'єктів, в тому числі 60 санаторно-курортних закладів та 7 турбаз, 27 баз відпочинку [1, с. 35], які готові до одночасного прийому до 13 тис. відпочиваючих. У 2012 р. суб'єктами туристичної діяльності (туристичними організаціями) обслужено 20,5 тис. осіб, ними надано 121,2 тис. туроднів, витрати проданих туристичних путівок становили 36282,4 тис. грн., удвічі більше, ніж у 2011 р. (18385,6 тис. грн.), дохід від наданих туристичних послуг становив 16800,8 тис. грн. (а в 2011 р. – 12026,8 тис. грн.) [2, с. 468 – 470].

Дослідження свідчить, що станом на 1 січня 2013 р. у регіоні діяли 130 суб'єктів туристичної діяльності, з них 59 – юридичні особи та 71 – фізичні особи-підприємці. За видами туристичної діяльності, вони розподілялися таким чином [1, с. 12]: 21 суб'єкт – туроператори (організація і забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних і супутніх послуг), 94 суб'єкти – тур агенти (посередницька діяльність із реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницька діяльність щодо реалізації характерних і супутніх послуг) та 15 суб'єктів здійснювали тільки екскурсійну діяльність.

У 2012 р. порівняно з 2000 р. кількість туристів та обслуговуваних суб'єктів туристичної діяльності зменшилась у 7,2 раза, проти 2005 р. відповідно у 3,2 раза та 2011 р. – у 2,8 раза. У туристичних потоках переважають внутрішні туристи. Зокрема, у 2012 р. із 20,2 тис. туристів та обслугованих суб'єктів туристичної діяльності внутрішні туристи становили 7,6 тис. осіб (майже 38,0 %). Водночас у 2000 р. переважали туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон (97,2 і з 144,8 тис. осіб, або 67,1 %). Такий феномен масового виїзду туристів-громадян України, на нашу думку, обумовлений тим, що закарпатці по каналах туризму виїжджали за рубіж з метою працевлаштування. В наступні роки масовість таких туристичних поїздок з регіону в значно зменшилась. Стосовно туристичних потоків іноземних громадян прослідковується наростаюча тенденція до 2005 р., а з 2006 р. протилежна – спадна. Зокрема, у 2012 р. порівняно з 2006 р. в'їзд іноземних туристів у регіон зменшився у 16 разів, або майже на 11,0 тис. осіб. Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності, в тому числі екскурсантів, які за 2012 р. становили 4,5 тис. осіб (для порівняння у 2000 р. – 58,9 тис. осіб), за аналізований період значно зменшилась. Така ситуація свідчить про відсутність ефективного управління туристичною діяльністю в регіоні, а не

лише про її сезонний характер.

Негативними є тенденції щодо надання туристичних послуг суб'єктами туристичної діяльності регіону на зовнішньому ринку, оскільки імпорт таких послуг переважає над експортом у 2012 р. у 5,9 раза, хоч у 2005 р. сальдо було позитивним, оскільки експорт послуг у 2,2 раза переважав над імпортом. Однак, якщо порівнювати з попереднім (2011 р.), то динаміка є позитивною, зростання становить 44,3 %. Експорт послуг, пов'язаних з діяльністю щодо охорони здоров'я людини за 2012 р., становив 1328,5 тис. дол. США, що на 11,1 % менше порівняно з 2011 р. Частка зазначених послуг становила 2,0 % у загальному обсязі експорту [1, с. 36].

Мережа санаторно-курортних та оздоровчих об'єктів області є однією з найбільших в Україні. У мережу спеціалізованих засобів розміщування у 2012 р. увійшли: 17 санаторіїв, 3 дитячі санаторії, 2 пансіонати з лікуванням, 3 дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, 4 санаторії-профілакторії, 4 будинки відпочинку, один пансіонат відпочинку, 23 бази відпочинку та інші заклади відпочинку [1, с. 39].

Рекреаційно-туристична сфера, як пріоритетний вид економічної діяльності потребує дієвого сприяння з боку владних і управлінських структур. Досліджувана сфера володіє мультиплікаційним ефектом, що стимулює та прискорює розвиток дотичних видів економічної діяльності регіону в цілому. Багатовікові традиції, самобутня культура населення, унікальні пам'ятки народної архітектури краю приваблюють туристів. Їх обслуговують численні підприємства (туроператори та тур агенти), діяльністю яких є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, посередницька діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг.

Література

1. Закарпаття – санаторії та туризм: статист. зб./ Головне управління статистики у Закарпатській області; за ред. Г. Д. Гринник. – Ужгород, 2013. – 103 с.
2. Статистичний щорічник Закарпаття за 2012 рік/ Головне управління статистики у Закарпатській області; за ред. Г. Д. Гринник. – Ужгород, 2013. – 511 с.

